

УДК 330.341.1:332.2.021

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

О. Ступень, асистент

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. На сьогодні запропоновано чимало теоретичних підходів до оцінки господарських систем, кожен з яких можна застосовувати залежно від передумов, за яких здійснюється оцінка. Незважаючи на значну теоретичну опрацьованість, тематика економічної оцінки господарських систем продовжує розвиватися, оскільки існують галузеві особливості їх економічної оцінки. Недостатньо опрацьованим є напрям оцінки, пов'язаний з інноваційною діяльністю та іншими чинниками функціонування господарських систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти розвитку інноваційної діяльності досліджували різні вітчизняні та зарубіжні вчені. Значну увагу цій тематиці приділили Л.Я. Бенювська, Л.І. Білоусова, С.В. Вовчок, А.А. Трифілова, С.М. Фрісова, С.В. Чеботар, Н.І. Чухрай, Л.К. Шаміна та ін. Однак виникає потреба у глибшому дослідженні й пошуку шляхів удосконалення ефективної економічної оцінки господарських систем.

Постановка завдання. Завдання нашого дослідження – оцінка інноваційного потенціалу в контексті капіталізації земельно-господарської системи.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна діяльність та її оцінка тісно пов'язані з поняттям інноваційного потенціалу, який є предметом розгляду чималої кількості наукових публікацій. Зокрема С.М. Фрісова та С.В. Чеботар розглядають місце інноваційного потенціалу в загальному потенціалі підприємства. Крім того, вони розробляють класифікацію інноваційного потенціалу за різними класифікаційними ознаками [4]. Аналіз структури інноваційного потенціалу представлений у [5–12]. У тлумачному словнику інноваційної діяльності [10] автори пропонують поділяти інноваційний потенціал на функціональний (такий, що міститься в різних функціональних сферах діяльності організації), ресурсний (представлений у різних ресурсах організації), системний (є частиною системи управління організації), проектно-організаційний (представлений в організаційній структурі). Ці та інші підходи до дослідження структури інноваційного потенціалу є важливими, оскільки дають змогу врахувати всі його аспекти у процесі оцінки.

Автор Л.Я. Бенювська [1; 2] розглядає інноваційну діяльність як чинник, що сприяє примноженню капіталу господарської системи. Вона пропонує оцінювати інноваційну активність підприємств та розвиток їх інтелектуального капіталу, формує такі критерії оцінки інноваційної активності останніх у процесі капіталізації: активність кількісного зростання інноваційно активних підприємств; активність інвестування в інноваційну діяльність; активність патентування об'єктів інтелектуальної власності; активність зростання інноваційності людського капіталу. На основі цих критеріїв науковець розраховує інтегральний показник

інноваційної активності, що дає змогу оцінити її вплив на капіталізацію та порівнювати значення цього показника для різних підприємств [2].

На нашу думку, цей підхід можна використовувати до комплексу підприємств чи галузі загалом, проте для оцінки інноваційної активності окремої господарської системи його застосувати складно. Дослідниця Л.І. Белоусова пропонує оцінювати інноваційний потенціал господарської системи, виділяючи такі його складові: потенціал засобів виробництва; потенціал персоналу; потенціал технологічного забезпечення; потенціал фінансових ресурсів; потенціал інформаційних ресурсів; потенціал методичного забезпечення [3].

Автор пропонує оцінювати інноваційний потенціал як суму оцінок його складових, проте за таким підходом важко буде звести всі оцінки інноваційного потенціалу до єдиної одиниці вимірювання. Як варіант вирішення проблеми можна запропонувати використання затратного підходу до оцінки інноваційного потенціалу, а саме інноваційний потенціал оцінювати як суму витрат підприємства на розвиток кожної складової інноваційного потенціалу. Окрім того, важливим аспектом оцінки інноваційного потенціалу у контексті капіталізації господарської системи є виокремлення частки інноваційного потенціалу в її загальній капіталізованій вартості. Застосування затратного підходу до оцінки інноваційного потенціалу дасть змогу визначити частку витрат на його розвиток у загальних витратах господарської системи. Це у свою чергу може слугувати орієнтиром для визначення впливу інноваційного потенціалу на капіталізацію господарської системи. Показники витрат останньої на розвиток інноваційного потенціалу, виходячи з класифікації Л.І. Белоусової, представлено в таблиці. При цьому ми вилучили складову, що описує фінансовий потенціал, щоб уникнути дублювання під час підрахунку витрат.

Таблиця

Показники оцінки витрат господарської системи на розвиток інноваційного потенціалу

Елемент інноваційного потенціалу	Складові елемента інноваційного потенціалу	Витрати на розвиток елемента інноваційного потенціалу
Інноваційні виробничі засоби	Виробничі площі	1. Витрати на створення виробничих площ, на яких розміщені інноваційні виробничі лінії. 2. Витрати на оренду виробничих площ, на яких розміщені інноваційні виробничі лінії. 3. Витрати на утримання та використання земельних ресурсів, що використовуються в інноваційних цілях.
	Машини та устаткування	1. Витрати на придбання інноваційних машин та устаткування.
	Оборотні кошти (витрати майбутніх періодів)	1. Сума витрат майбутніх періодів.
Персонал	Кваліфікація персоналу	1. Витрати на підвищення кваліфікації

		персоналу. 2. Витрати на впровадження інноваційних підходів до організації праці.
	Досвід інноваційної діяльності	1. Витрати на залучення персоналу з досвідом інноваційної діяльності.
Технології	Прогресивні технології	1. Витрати на придбання інноваційних технологій. 2. Витрати на створення інноваційних технологій.
	Прогресивні матеріальні ресурси	1. Витрати на придбання прогресивних матеріальних ресурсів.
Інформаційні ресурси	Системне забезпечення	1. Витрати на створення системного забезпечення.
	Прикладні програми	1. Витрати на придбання прикладних програм. 2. Витрати на створення прикладних програм.
	Робота з базами даних	1. Витрати на створення баз даних. 2. Витрати на обслуговування баз даних.
	Зовнішній зв'язок	1. Витрати на створення прогресивних засобів зовнішнього зв'язку.
Методичне забезпечення	Оціночний потенціал	1. Витрати на здійснення оціночної роботи.
	Аналітичний потенціал	1. Витрати на здійснення аналітичної роботи.

Варто окремо охарактеризувати ті складові інноваційного потенціалу, що мають специфіку стосовно земельно-господарських систем. Зокрема до інноваційних виробничих засобів земельно-господарських систем поряд із традиційними можна віднести земельні ділянки, що використовуються для вирощування інноваційних сільськогосподарських культур, для проведення науково-дослідної роботи, апробації інноваційних сільськогосподарських технологій. Крім того, сюди варто віднести біологічні активи, що можуть бути класифікованими як інноваційні: сільськогосподарські тварини інноваційних порід та нові види сільськогосподарських культур.

У контексті інноваційної діяльності земельно-господарських систем особливого значення набуває залучення персоналу з досвідом роботи в інноваційній сфері, зокрема персоналу, який має досвід роботи у зарубіжних чи транснаціональних агрохолдингах, отримав освіту у зарубіжних аграрних вищих навчальних закладах тощо. Також важливим є й другий елемент інноваційного потенціалу персоналу, а саме загальний рівень кваліфікації.

Джерелом розвитку сучасних земельно-господарських систем є постійне впровадження інноваційних технологій, завдяки котрим стало можливим ведення сільського господарства на територіях, які раніше з цією метою не використовували. Інноваційні технології також дають змогу мінімізувати ризики втрати врожаю, з котрими неминуче зіштовхуються земельно-господарські системи.

Інноваційні технології допомагають пристосуватися до надзвичайно динамічних змін клімату на планеті та отримати конкурентні переваги. Така складова інноваційного потенціалу, як прогресивні матеріальні ресурси, також має особливе значення для діяльності земельно-господарських систем, адже без використання сучасного садивного матеріалу неможливе рентабельне здійснення сільськогосподарського виробництва на всіх етапах життєвого циклу продукції.

Отже, згідно з запропонованим нами методом сума витрат господарської системи на створення та функціонування окремого елемента інноваційного потенціалу дорівнюватиме оціночній вартості інноваційного потенціалу всієї системи. А частка витрат на створення та функціонування інноваційного потенціалу у загальних витратах господарської системи за певний період (рік) характеризуватиме роль інноваційного потенціалу у капіталізації господарської системи (формули 1 та 2):

$$Z_{III} = \sum_{i=1}^n Z_i, \quad (1)$$

де Z_{III} – затрати на створення і підтримання інноваційного потенціалу господарської системи;

Z_i – затрати на створення та функціонування i -го елемента інноваційного потенціалу;

$$K_{III} = \frac{Z_{заг}}{Z_{III}}, \quad (2)$$

де K_{III} – питома вага затрат на створення і підтримання інноваційного потенціалу в загальних витратах господарської системи.

Використання затратного підходу до оцінки питомої ваги інноваційного потенціалу у загальній капіталізації господарської системи має свої переваги та недоліки. Зокрема до недоліків можна віднести: відсутність можливості врахування ефектів від впровадження кожного з елементів інноваційного потенціалу, котрі можуть значно перевищувати витрати на їх створення; занижена оцінка інноваційного потенціалу господарської системи. До переваг затратного підходу можна віднести: простоту застосування; легкість вимірювання значення економічної оцінки кожного з елементів інноваційного потенціалу; доступність інформації, що необхідна для здійснення оцінки; усі показники, що використовуються у рамках цього підходу, виражені у грошових одиницях.

Висновки. Для досягнення точнішого результату оцінку частки інноваційного потенціалу в капіталізації господарської системи варто здійснювати також за альтернативними методиками, зокрема методом експертної оцінки, методом розрахунку ефектів від впровадження та функціонування елементів інноваційного потенціалу, методом порівняння тощо.

Бібліографічний список

1. Беновська Л. Я. Удосконалення управління капіталізацією інноваційно активних підприємств / Л. Я. Беновська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2. – С. 146–149.
2. Беновська Л. Я. Капіталізація інноваційно активних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08 / Л. Я. Беновська. – Львів, 2009. – 18 с.
3. Белоусова Л. І. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.01 / Л. І. Белоусова. – Донецьк, 2006. – 20 с.
4. Фрісова С. М. Основні елементи інноваційного потенціалу / С. М. Фрісова, С. В. Чеботар // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3(25). – С. 202–207.
5. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям. – М. : Центр исследований и статистики науки, 2006. – 192 с.
6. Чухрай Н. І. Формування інноваційного потенціалу промислових підприємств на засадах маркетингу і логістики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : 08.06.01 / Н. І. Чухрай. – Львів, 2003. – 47 с.
7. Трифилова А. А. Анализ инновационного потенциала предприятия / А. А. Трифилова // Инновации. – 2003. – № 6. – С. 67–72.
8. Потенциал инновационного развития предприятия : монография / [А. А. Епифанов, С. Н. Кузьменко, Т. А. Васильев и др.] ; под ред. С. Н. Кузьменко. – Сумы : Деловые перспективы, 2005. – 255 с.
9. Шамина Л. К. Инновационный потенциал предприятия / Л. К. Шамина // Инновации. – 2007. – № 9. – С. 58–60.
10. Инновационная деятельность: Термины инновационного менеджмента и смежных областей (от А до Я) : толковый словарь / [В. С. Зверев, Г. А. Унтура, В. И. Федосеев и др.] ; отв. ред. В. И. Суслов. – Новосибирск : Сиб. науч. изд-во, 2006. – 183 с.
11. Вовчок С. В. Теоретико-методичні основи формування та оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04 / С. В. Вовчок. – К., 2009. – 20 с.
12. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития : монография / [В. Г. Матвейкин, С. И. Дворецкий, Л. В. Минько и др.]. – М. : Машиностроение-1, 2007. – 284 с.

**Ступень О. Оцінка інноваційного потенціалу в контексті капіталізації
земельно-господарських систем**

Представлено структуру показників витрат господарської системи на розвиток інноваційного потенціалу. Запропоновано використовувати затратний підхід до оцінки питомої ваги інноваційного потенціалу у загальній капіталізації земельно-господарської системи. Розглянуто переваги та недоліки цього підходу.

Ключові слова: інноваційний потенціал, інноваційна діяльність, земельно-господарська система.

Stupen O. Assessment of innovative potential during capitalization of agrarian and economic systems

Structure of indicators of expenditures of economic systems on development of innovative potential is presented. It is proposed to use spending approach to assessment of specific weight of innovative potential during general capitalization of agrarian and economic systems. Advantages and disadvantages of this approach are considered.

Key words: innovative potential, innovative activity, agrarian and economic system.

Ступень О. Оценка инновационного потенциала в контексте капитализации земельно-хозяйственных систем

Представлена структура показателей расходов хозяйственной системы на развитие инновационного потенциала. Предлагается использовать затратный подход к оценке удельного веса инновационного потенциала в общей капитализации земельно-хозяйственной системы. Рассмотрены преимущества и недостатки этого подхода.

Ключевые слова: инновационный потенциал, инновационная деятельность, земельнохозяйственная система.